

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Petek, 28. avgust 2020

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Prisila je oblika družbene moči, ki se ji ljudje podrejujejo zaradi negativnih sankcij oz. zaradi groženj s sankcijami. Kot prisilo pojmuje tudi podrejanje, ki temelji na obljubi nagrad (uporaba pozitivnih sankcij). 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ tradicionalna oblast	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na prepričanju, da je tako vedno bilo in da je tradicija sveta in nespremenljiva ♦ prevladovala je v plemenskih in fevdalnih družbah ♦ upravičuje (legitimizira) se z božjo voljo ♦ oblast se podeduje ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ karizmatična oblast	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na izrednih osebnostih vodij ♦ ljudje se ji podrejujejo, ker so prepričani, da nosilci oblasti posedujejo nadčloveške ali vsaj izjemne lastnosti ♦ močna čustvena vez med vodjo in privrženci ♦ t. i. osebna oblast ♦ pojavlja se v prelomnih obdobjih ♦ karizmatične osebnosti največkrat prihajajo iz vrst vojnih zmagovalcev, prerokov, politikov ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	♦ Sistem političnih institucij, ki izvajajo oblast.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ demokracija ♦ avtokracija 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	3	demokracija, tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ državljani oblikujejo državno oblast, zagotovljene so politične pravice / volilna pravica ♦ priznava se raznolikost interesov ♦ možnosti posrednega in neposrednega odločanja ... ALI avtokracija, tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ne priznava raznolikosti družbenih interesov ♦ volitve so le ritual ♦ ni možnosti izbire med kandidati različnih političnih strank / opcij ♦ prepoved političnega združevanja ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	♦ Konvencionalna politična udeležba upada hkrati pa narašča nekonvencionalna politična udeležba.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	1	♦ (evropska) komisija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	1	♦ (Max) Weber	

2. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ načrtno in sistematično izobraževanje ♦ načrtna in sistematična vzgoja 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opravlja za obstoj in reprodukcijo družbe zelo pomembno funkcijo: prenaša znanja, izkušnje, vrednote, vedenjske vzorce s starejših na mlajše generacije. <p>ALI</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Je pomemben dejavnik socializacije, ki zagotavlja prenos kulture s starejših na mlajše generacije. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ 18. / 19. stoletje	Obe časovni umestitvi sta ustrezni, ker gre za proces.
	1	♦ razsvetljenstvo	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ekonomski: potrebno izobraževanje delovne sile ♦ politični: oblikovanje državljske pripadnosti / identitete ♦ drugi (moralni / intelektualni / kulturni): npr. razvoj javne blaginje, več socialnih pravic, preventiva pred neželenimi družbenimi pojavi ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ množično in brezplačno šolanje naj bi izenačilo možnosti za doseganje višjih, pomembnih družbenih položajev ♦ omogočilo bi pravično razdelitev družbenih vlog ♦ pomembnejši vpliv v družbeni promociji bi dobile posameznikove sposobnosti, nadarjenost, ambicioznost, prizadevnost, delavnost ♦ predstavlja možnost za pozitivno diskriminacijo 	Za vključena dva elementa 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Šola bi morala opustiti vse učbenike, vse predpisane in vnaprej določene vsebine. ♦ Šolski kurikulum naj bi se odzival na neposredna vprašanja, ki jih zastavljajo otroci. Učili naj bi se, tistega, kar jih zanima in kar izhaja iz njihovih izkušenj. 	Za vključena dva elementa 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družinsko poreklo ♦ ekonomski status ♦ spol ♦ religijska pripadnost ♦ rasna pripadnost ♦ etnična pripadnost 	
	2	♦ Izmed navedenih enega predstavijo in utemeljijo, kako ohranja svoj vpliv na družbeno promocijo / družbeno mobilnost v sodobnih družbah.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ B	
	1	♦ E	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ Uradni kurikulum: opredeljeni / predpisani cilji, vsebine, postopki v šolskem sistemu oz. kurikulumu.	
	1	♦ Skriti kurikulum: vrednote, neformalne norme, vedenja, odnosi med učitelji in učenci, ki niso predpisani in jasno definirani, a imajo (močan) vpliv.	
Skupaj	2		

3. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	3	♦ Religijska pripoved vključuje zgodbe in mite o nastanku sveta, razlaga povezanost človeka z nadnaravnim ... Religijska pripoved je v nekateri religijah zapisana, v drugih se prenaša ustno.	Za celovit odgovor 3 točke, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	♦ Religijo najdemo v vseh kulturah in v vseh časovnih obdobjih.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ Religija s svojimi razlagami in obredi povezuje ljudi v duhovno skupnost in briše razlike (slojevske, spolne) ter spodbuja solidarnost.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ cerkev	
	1	♦ kult	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ Ne vključujejo verovanja v boga ali božanstva, osrednjega pomena je etika.	Za pravilno navedbo treh primerov 2 točki, za dva 1 točka.
	2	tri od: ♦ budizem ♦ daoizem ♦ konfucionizem ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ sekularizacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ Različne konservativne religijske doktrine, usmerjene proti moderni družbi.	
	2	dve od: ♦ dobesedno branje svetih besedil ♦ zavračanje religijskega pluralizma ♦ moderno družbo vidijo kot negativen pojav ♦ vse, ki se ne strinjajo z njihovimi nazori, vidijo kot sovražnike ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	ena od: <ul style="list-style-type: none">♦ prisege predsednikov in uradnikov (ZDA)♦ religiozen odnos do preteklosti♦ sakralizacija naroda♦ ideologije (komunizem, nacionalizem ...)	

4. Delo, moderne družbene organizacije in prosti čas

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ ekonomsko stanje	
	1	♦ družbeni ugled	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	dve od: ♦ za večino ljudi je zaposlitev glavni vir dohodkov, je materialna osnova za zadovoljevanje različnih potreb ♦ iz zaposlitve izhajajo nekatere socialne pravice, npr. do različnih sistemov socialnega zavarovanja ♦ je eden od virov človekove identitete ♦ zaposleni ljudje preživijo na delovnem mestu dovršen del svojega življenja ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	3	tri od: ♦ daljši čas šolanja (praviloma univerzitetna izobrazba) ♦ priznavanje avtoritete strokovne sodbe ♦ omejen dostop do profesionalne dejavnosti ♦ uživanje podpore, zanimanje in varstvo javnosti ♦ oblikovanje posebne profesionalne kulture ♦ izoblikovana profesionalna etika ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	4	dve od: ♦ specializirano strokovno znanje, ki ga zahteva industrijski oziroma tehnološki razvoj ♦ naraščanje zapletenosti trgovine in sploh menjave blaga, kar zahteva finančne in pravne strokovnjake ♦ razvoj države blaginje in javne uprave sta širila področje zaposlovanja že obstoječih poklicev v šolstvu, zdravstvu itd. ter ustvarila nove poklice v državni upravi ...	Za vsak ustrezno naveden in razložen vzrok po 2 točki, skupaj 4 točke; za pomanjkljivo navedene in razložene vzroke ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ frikcijska brezposelnost	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	ena od: ♦ sezonska brezposelnost ♦ strukturna brezposelnost	
	2	ena od: ♦ sezonska brezposelnost: je posledica nihanj v proizvodnji zaradi narave dejavnosti, vezane na določen letni čas; podjetja se prilagajajo tem nihanjem s sezonskim najemanjem in odpuščanjem delovne sile. ♦ strukturna brezposelnost: izhaja iz neuskkljenosti med ponudbo in povpraševanjem po nekaterih poklicih.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	3	tri od: ♦ nižja kakovost življenja tako brezposelnih kot (še) zaposlenih ♦ zaradi brezposelnosti ostajajo tudi plače / mezde zaposlenih na nižji ravni ♦ zmanjšanje zaposlitvenih možnosti teže zaposljivih kategorij ljudi ♦ socialna izključenost brezposelnih ♦ slabše zdravstveno stanje brezposelnih ♦ izgubljanje že pridobljenih veščin, znanj, spretnosti ...	Za vsako vključeno ustrezno posledico brezposelnosti bodisi za brezposelnega posameznika bodisi za družbo po 1 točko, skupaj 3 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ delo na črno	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ B	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih / zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi / problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni ustrezno predstavljen, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Analiza sestavin kulture vključuje: <ul style="list-style-type: none"> – simbole, – jezik, – vrednote, – družbene norme, – moralne opredelitve, običaje, tabuje in navade, – materialno kulturo in tehnologijo. <p>Predstavitev vsake izmed sestavin s konkretnim primerom.</p>	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo značilnosti oblik družbene slojevitosti v predmodernih družbah(kastni sistem, suženjstvo, stanovi). ♦ Predstavijo značilnosti razrednega sistema slojevitosti. ♦ Primerjajo oblike slojevitosti in analizirajo / predstavijo razlike med njimi (možnosti prehajanja, legitimiranje, pomen pripisanega oz. pridobljenega družbenega položaja). ... 	Za 20 točk morajo v eseju izpostaviti primerjavo med posameznimi oblikami slojevitosti v predmodernih in modernih družbah.

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<p>Kandidati / kandidatke v razpravo vključijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ razlago ekonomskega, političnega in kulturnega vidika globalizacije ter predstavijo prednosti in slabosti globalizacije za sodobne družbe. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo medicinsko pojmovanje zdravja in bolezni (pojmovanje telesa kot biološko <ul style="list-style-type: none"> – fiziološke entitete, bolezen kot odstopanje od normalnega stanja organizma, pri čemer je norma določena s povprečjem pri populaciji, specializacija itd.). ♦ Analizirajo Parsonsovo (funkcionalistično) razlago družbene vloge odklonskosti (nadzor odklonskosti ...). ♦ Analizirajo vsaj en kritični pogled na družbeno vlogo medicine: moderna medicina v vlogi varuha moralnosti – Turnerjev kritični pogled na družbeno vlogo medicine in / ali represivna disciplinatorska vloga medicine (Foucault). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<p>Kandidati / kandidatke v razpravo vključijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelitev pojmov reprezentacija oz. medijska reprezentacija ♦ opredelitev pojma družbena konstrukcija realnosti ♦ konkretne primere (tri od): spol, etnija, rasa, starost, družbeni razred, spolna usmerjenost, begunstvo ... 	

Skupno število točk IP 2: 40